

درصد در آذر ماه ۱۳۸۹ رسید. با اجرای قانون هدفمندسازی یارانه‌ها از اواخر آذر ماه ۱۳۸۹، روند صعودی این نرخ شدت بیشتری یافت و به ۱۲/۴ درصد در اسفند ماه ۱۳۸۹ رسید. این روند صعودی در سال ۱۳۹۰ نیز ادامه داشت و از ۱۳/۲ درصد در فروردین ماه ۱۳۹۰ به ۲۱/۵ درصد در اسفند ماه ۱۳۹۰ افزایش یافت. تشدید فشارهای تورمی در اقتصاد که ناشی از اعمال سیاست‌های انبساطی چند سال اخیر، افزایش نرخ ارز و اعمال تحریم‌های شدید اقتصادی بود، موجب شد تغییرات شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در دوازده ماهه منتهی به هر ماه نسبت به دوره مشابه سال قبل (نرخ تورم) از ۲۱/۵ درصد در فروردین ۱۳۹۱ به ۳۰/۵ درصد در اسفند ماه ۱۳۹۱ افزایش یابد.

روندی مشابه در مورد شاخص بهای تولیدکننده نیز رخ داد؛ به طوری که تغییرات این شاخص در دوازده ماهه منتهی به هر ماه نسبت به دوره مشابه سال قبل از ۲۱/۱ درصد در بهمن ماه ۱۳۸۷ با روندی همواره نزولی به ۷/۳ درصد در فروردین ماه ۱۳۸۹ رسید. این نرخ از ۷/۴ درصد در خرداد ماه ۱۳۸۹ به ۱۰/۴ درصد در آذر ماه و ۱۶/۶ درصد در اسفند ماه ۱۳۸۹ افزایش یافت. این روند افزایشی در سال ۱۳۹۰ نیز ادامه یافت و از ۱۸/۹ درصد در فروردین ماه ۱۳۹۰ به حداکثر ۳۷/۹ درصد در آذر ماه ۱۳۹۰ رسید. این نرخ از دی ماه ۱۳۹۰ روند نزولی یافت و از ۳۶/۹ درصد به ۲۴/۴ درصد در مهر ماه ۱۳۹۱ کاهش یافت. از آبان ماه ۱۳۹۱، روند نزولی شاخص متوقف شده و از ۲۴/۶ درصد به ۲۹/۶ درصد در اسفند ماه ۱۳۹۱ افزایش یافت.

متوسط شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری کشور (بر مبنای سال پایه ۱۳۹۰) و شاخص بهای تولیدکننده (بر مبنای سال پایه ۱۳۸۳) در سال ۱۳۹۱ نسبت به سال قبل به ترتیب ۳۰/۵ و ۲۹/۶ درصد رشد داشت. مقایسه ارقام مزبور با ارقام مشابه سال قبل (۲۱/۵ و ۳۴/۲ درصد) نشان‌دهنده افزایش رشد شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی و کاهش رشد شاخص بهای تولیدکننده در این سال است.

جدول ۱۹-۱- درصد تغییر سالانه متوسط شاخص‌های قیمت

(۱۳۸۳=۱۰۰)

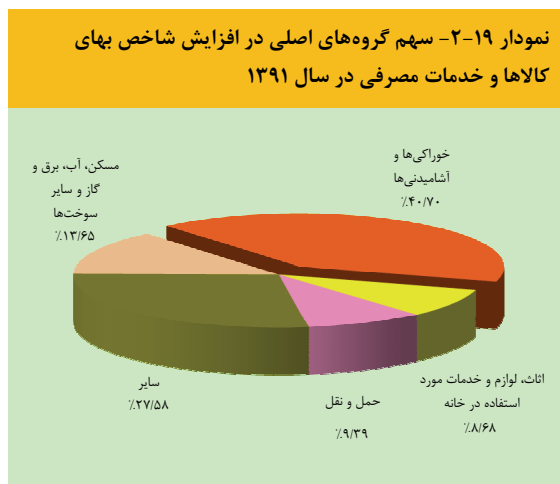
سال		
۱۳۹۱	۱۳۹۰	
		شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری (۱۳۹۰=۱۰۰)
۳۰/۵	۲۱/۵	شاخص بهای تولیدکننده
۲۹/۶	۳۴/۲	شاخص بهای کالاهای صادراتی
۸۸/۶	۱۴/۲	شاخص ضمنی تولید ناخالص داخلی (به قیمت پایه)
۲۱/۸	۲۶/۳	شاخص ضمنی تولید ناخالص داخلی بدون نفت (به قیمت پایه)
۲۷/۷	۱۷/۲	

۱۹-۱- روند عمومی قیمت‌ها

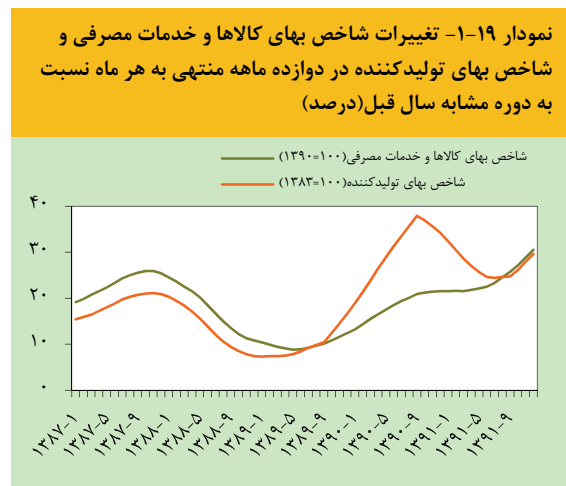
تغییرات شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در دوازده ماهه منتهی به هر ماه نسبت به دوره مشابه سال قبل (نرخ تورم) از ۲۵/۹ درصد در بهمن ماه ۱۳۸۷ با روندی همواره نزولی به ۸/۸ درصد در مرداد ماه ۱۳۸۹ رسید. از شهریور ماه، نرخ مذکور سیری صعودی به خود گرفت و از ۸/۹ درصد در این ماه به ۱۰/۱

قبل، ۲۴/۶ درصد از افزایش شاخص گروه اصلی مزبور و ۹/۸۲ درصد از افزایش شاخص کل را به خود اختصاص داد. پس از گروه مذکور، گروه فرعی میوه‌ها و خشکبار با ۳۹/۱ درصد رشد نسبت به سال قبل، بیشترین سهم را در افزایش شاخص بهای گروه خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها داشت.

پس از گروه اصلی خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها، رشد شاخص بهای گروه «مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها» بیشترین تاثیر مستقیم را در افزایش شاخص کل بهای کالاها و خدمات مصرفی داشت. این گروه با ضریب اهمیتی معادل ۳۲/۸۲ درصد در شاخص کل، ۱۲/۹ درصد نسبت به سال قبل رشد کرد و سهمی معادل ۱۳/۶۵ درصد از رشد شاخص کل را به خود اختصاص داد. دلیل اصلی رشد این شاخص، رشد شاخص بهای ارزش اجاری مسکن شخصی به میزان ۱۲/۳ درصد نسبت به سال قبل بود که بیشترین سهم از افزایش شاخص بهای «مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها» را به خود اختصاص داد.

بدین ترتیب، دو گروه اصلی «خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها» و «مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها» با مجموع ضریب اهمیت نزدیک به ۶۰/۲ درصد در تشکیل شاخص کل، سهمی معادل ۵۴/۳۵ درصد از تورم سال ۱۳۹۱ را به خود اختصاص دادند.

۱۹-۲- تغییر قیمت‌های نسبی

۱۹-۲-۱- شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی

۱۹-۲-۱-۱- مناطق شهری کشور

بررسی شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی به تفکیک گروه‌های اصلی نشان می‌دهد که طی سال ۱۳۹۱، بجز گروه «مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها»، نرخ رشد سایر گروه‌های اصلی تشکیل‌دهنده شاخص کل در مقایسه با نرخ رشد سال ۱۳۹۰ افزایش یافت. در بین گروه‌های اصلی، شاخص بهای گروه دخانیات بیشترین نرخ رشد (به میزان ۸۲/۵ درصد) و شاخص بهای گروه ارتباطات با رشد ۷/۵ درصدی، کمترین رشد را داشت.

در سال ۱۳۹۱، گروه اصلی خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها بالاترین سهم را در رشد شاخص کل داشت. این گروه با دارا بودن ضریب اهمیت نسبی ۲۷/۳۸ درصدی در تشکیل شاخص کل، با ۴۴/۶ درصد رشد نسبت به سال قبل، سهم ۴۰/۷ درصدی در رشد شاخص کل داشت. دلیل اصلی افزایش شاخص گروه اصلی خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها، افزایش شاخص بهای گوشت بود. این گروه فرعی با ۴۹/۰ درصد رشد نسبت به سال

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۱

شاخص بهای انواع سیگار خارجی به میزان ۸۳/۳ درصد بود که حدود ۷۶/۰ درصد از افزایش شاخص بهای گروه دخانیات را به خود اختصاص داد. در ضمن، شاخص بهای انواع سیگار ایرانی نیز معادل ۸۰/۳ درصد افزایش سالانه داشت.

شاخص بهای گروه دخانیات با ۸۲/۵ درصد رشد نسبت به سال قبل، بالاترین رشد را در بین گروه‌های اصلی و فرعی شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در سال ۱۳۹۱ داشت. مهم‌ترین عامل افزایش شاخص بهای گروه دخانیات، افزایش سالانه

جدول ۱۹-۲- متوسط سالانه گروه‌های شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری (۱۰۰=۱۳۹۰)

اثر مستقیم در تغییر شاخص کل سال ۱۳۹۱	درصد تغییر		سال	
	واحد درصد	درصد	۱۳۹۱	۱۳۹۰
گروه‌های اختصاصی				
			۱۳۹۱	۱۳۹۰
کالا	۷۳/۰۲	۲۲/۰	۴۱/۸	۲۷/۴
خدمت	۲۶/۹۸	۸/۳	۱۷/۶	۱۴/۷
مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها	۱۳/۶۵	۴/۳	۱۲/۹	۱۸/۲
شاخص کل	۱۰۰/۰۰	۳۰/۵	۳۰/۵	۲۱/۵
گروه‌های اصلی و منتخب فرعی				
			۱۳۹۱	۱۳۹۰
خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها	۴۰/۷۰	۱۲/۲	۴۴/۶	۲۵/۹
گوشت	۹/۸۲	۳/۰	۴۹/۰	۱۱/۴
ماهی و حیوانات دریایی	۱/۵۰	۰/۵	۶۲/۷	۱۷/۸
غلات و نان	۶/۱۸	۱/۹	۳۷/۳	۵۵/۰
روغن‌ها و چربی‌ها	۱/۳۷	۰/۴	۴۴/۴	۴۴/۷
میوه‌ها و خشکبار	۶/۹۰	۲/۱	۳۹/۱	۱۸/۵
انواع سبزی، حبوب و فرآورده‌های سبزی	۵/۰۱	۱/۵	۴۴/۷	۲۱/۴
لبنیات و تخم پرندگان	۵/۴۲	۱/۷	۵۲/۹	۳۳/۷
دخانیات	۰/۹۴	۰/۳	۸۲/۵	۶/۴
مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها	۱۳/۶۵	۴/۳	۱۲/۹	۱۸/۲
اجاره بهای مسکن غیرشخصی	۳/۱۰	۰/۹	۱۲/۶	۱۱/۱
ارزش اجاری مسکن شخصی	۸/۴۰	۲/۶	۱۲/۳	۱۱/۱
تعمیرات و خدمات ساختمانی	۱/۹۰	۰/۶	۳۳/۹	۱۷/۱
آب	۰/۳۷	۰/۱	۲۱/۰	۷۸/۶
برق و گاز و سایر سوخت‌ها	۰/۰۶	۰/۰	۰/۸	۱۹۴/۱
پوشاک و کفش	۸/۰۷	۲/۴	۴۷/۸	۲۲/۱
اثاث، لوازم و خدمات مورد استفاده در خانه	۸/۶۸	۲/۶	۵۰/۹	۱۸/۳
حمل و نقل	۹/۳۹	۲/۹	۲۹/۵	۲۷/۶
ارتباطات	۰/۵۵	۰/۲	۷/۵	۱/۸
بهداشت و درمان	۵/۶۹	۱/۷	۲۴/۷	۱۷/۲
تفریح و امور فرهنگی	۳/۸۵	۱/۲	۴۱/۰	۱۴/۴
تحصیل	۱/۰۴	۰/۳	۱۴/۱	۱۴/۰
رستوران و هتل	۲/۴۰	۰/۷	۳۸/۷	۱۷/۹
کالاها و خدمات متفرقه	۵/۰۴	۱/۵	۴۶/۶	۲۲/۰

مترو به میزان ۱۵/۷ درصد نیز قابل ذکر می‌باشد. در سال مورد بررسی، شاخص بهای گروه «تعمیرات و سوخت وسایل نقلیه شخصی» معادل ۱۷/۷ درصد افزایش یافت.

نرخ رشد شاخص بهای گروه «اثاث، لوازم و خدمات مورد استفاده در خانه» از ۱۸/۳ درصد در سال ۱۳۹۰ به ۵۰/۹ درصد در سال ۱۳۹۱ افزایش یافت. افزایش سالانه شاخص بهای گروه وسایل خانگی به میزان ۶۵/۰ درصد بود که این افزایش بیشتر تحت تاثیر بالا رفتن قیمت وسایل خانگی برقی به میزان ۶۸/۷ درصد بود. همچنین در سال ۱۳۹۱، شاخص بهای گروه ظروف و لوازم آشپزخانه به میزان ۷۳/۱ درصد افزایش یافت.

بررسی تغییرات شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در هر ماه نسبت به ماه قبل در سال ۱۳۹۱ نشان می‌دهد که شاخص مذکور در تمامی ماه‌های سال روند افزایشی داشته است؛ بیشترین افزایش نسبت به ماه قبل در بهمن ماه به میزان ۵/۳ درصد و کمترین افزایش در خرداد ماه به میزان ۱/۰ درصد بود.

در بین سایر گروه‌های اصلی تشکیل‌دهنده شاخص کل بهای کالاها و خدمات مصرفی، شاخص بهای حمل و نقل با ۲۹/۵ درصد افزایش نسبت به سال قبل، سهم ۹/۳۹ درصدی از افزایش شاخص کل را به خود اختصاص داد. رشد شاخص این گروه در سال ۱۳۹۰ به میزان ۲۷/۶ درصد بود. در سال ۱۳۹۱، شاخص بهای گروه وسایل نقلیه شخصی ۴۳/۳ درصد افزایش یافت که حدود ۵۷/۰ درصد از افزایش شاخص بهای گروه حمل و نقل را به خود اختصاص داد. همچنین، شاخص بهای گروه هزینه‌های رفت و آمد ۲۴/۸ درصد رشد داشت. این افزایش بیشتر ناشی از بالا رفتن کرایه تاکسی در داخل شهر به میزان ۲۳/۳ درصد، کرایه تاکسی سرویس به میزان ۲۲/۰ درصد و کرایه اتوبوس در داخل شهر به میزان ۳۰/۵ درصد بود. همچنین، افزایش کرایه مسافرت داخل کشور با اتوبوس به میزان ۲۱/۳ درصد، کرایه مسافرت داخل کشور با هواپیما به میزان ۳۲/۳ درصد، کرایه مسافرت داخل کشور با قطار به میزان ۳۲/۶ درصد، کرایه مسافرت به خارج از کشور با هواپیما به میزان ۴۸/۲ درصد، کرایه اسباب‌کشی در داخل شهر به میزان ۱۶/۹ درصد و کرایه

جدول ۱۹-۳- تغییرات متوسط شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی (هر دوره نسبت به دوره قبل) (۱۳۹۰=۱۰۰) (درصد)

	پیش از حذف نوسانات فصلی			پس از حذف نوسانات فصلی		
	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹
سه ماهه اول	۶/۸	۵/۷	۲/۳	۷/۴	۶/۳	۲/۹
سه ماهه دوم	۶/۸	۳/۸	۳/۷	۵/۹	۲/۹	۲/۸
سه ماهه سوم	۱۱/۳	۳/۹	۳/۷	۱۱/۶	۴/۳	۴/۱
سه ماهه چهارم	۱۰/۰	۵/۸	۷/۱	۱۰/۰	۵/۸	۷/۰

۱۳۸۹ به بیشترین مقدار خود (به میزان ۷/۰ درصد) رسید. در فصول اول و دوم سال ۱۳۹۰ نسبت به فصل چهارم سال ۱۳۸۹ روند رشد کاهشی بود و از فصل سوم مجدداً افزایشی شد و در فصل چهارم، در ادامه روند صعودی خود به ۵/۸ درصد رسید. روند افزایشی شاخص در فصل اول سال ۱۳۹۱ نیز ادامه یافت و به ۷/۴ درصد رسید. روند شاخص طی سه فصل بعد نوسانی بود.

بررسی تغییرات شاخص کل بهای کالاها و خدمات مصرفی در هر فصل نسبت به فصل قبل طی سال‌های ۹۱-۱۳۸۹ نشان می‌دهد که تغییرات شاخص پیش از حذف نوسانات فصلی، طی فصول اول و دوم سال ۱۳۸۹ افزایش تقریباً یکنواختی داشت، اما از فصل سوم روند افزایشی آن بیشتر شد و با اجرای قانون هدفمندسازی یارانه‌ها، در فصل چهارم سال

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۱

مصرفی مناطق شهری کشور شد و به تنهایی سهمی معادل ۲۵/۲ درصد در افزایش شاخص کل داشت. استان اصفهان با سهمی معادل ۹/۰ درصد، استان خراسان رضوی با سهمی معادل ۷/۰ درصد و استان فارس با سهمی معادل ۶/۱ درصد در رتبه‌های بعدی تاثیرگذاری بر افزایش شاخص کل بهای کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری کشور قرار گرفتند.

۱۹-۲-۱-۲- مناطق روستایی کشور^(۱)

شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای روستایی کشور در سال ۱۳۹۱ نسبت به سال قبل ۳۳/۸ درصد افزایش یافت. نرخ تورم مناطق روستایی حاصل رشد شاخص بهای کالاها با نرخ ۳۶/۸ درصد و شاخص بهای خدمات با نرخ ۲۰/۹ درصد نسبت به سال ۱۳۹۰ می‌باشد. دو گروه اختصاصی مذکور به ترتیب با ضرایب اهمیت ۷۶/۳ و ۲۳/۷ درصد در تشکیل شاخص کل، سهم ۸۸/۳ و ۱۱/۷ درصدی از افزایش شاخص کل را به خود اختصاص دادند.

در سال مورد بررسی، شاخص بهای گروه «خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات» به میزان ۳۹/۶ درصد نسبت به سال قبل رشد داشت. دلیل اصلی رشد شاخص این گروه، افزایش نرخ رشد شاخص گروه‌های «نان و غلات»، «سبزی‌ها و حبوب» و «گوشت قرمز و سفید و فرآورده‌های آنها» بود. در سال ۱۳۹۱، سهم گروه «خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات» از افزایش شاخص کل بهای کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای روستایی ۶۵/۲ درصد و سهم گروه کالاهای غیرخوراکی و خدمات ۳۴/۸ درصد بود.

۱- منبع آمارهای استفاده شده در این بخش، نشریه «شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای روستایی کشور» مرکز آمار ایران می‌باشد. سال پایه این شاخص ۱۳۸۱ است.

بیشترین رشد شاخص مربوط به فصل سوم سال ۱۳۹۱ به میزان ۱۱/۶ درصد بود. از طرف دیگر، با حذف نوسانات فصلی از شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی، آثار انباشته عوامل دیگری مانند آثار باوقفه رشد نقدینگی در ماه‌های پایانی سال قبل، آثار باوقفه افزایش قیمت‌های اداری، افزایش تقاضای جامعه برای کالاها و خدمات گروه‌های «تفریح و امور فرهنگی»، «تحصیل»، «پوشاک و کفش» و «حمل و نقل» در مقاطعی از سال، در شاخص پس از حذف نوسانات فصلی تاثیرگذار بود. بررسی تغییرات شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی پیش و پس از حذف نوسانات فصلی نشان می‌دهد که تغییرات پس از حذف نوسانات در فصول اول و سوم هر سال نسبت به تغییرات پیش از حذف نوسانات از رشد کمتری برخوردار بوده است. همچنین، مقایسه تغییرات شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱ پیش و پس از حذف نوسانات فصلی نشان می‌دهد که این تغییرات در تمامی فصول سال ۱۳۹۱ در مقایسه با سال ۱۳۹۰ بیشتر بوده است.

بررسی تحولات شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری کشور به تفکیک استان‌های مختلف نشان می‌دهد که در سال ۱۳۹۱، استان‌های خراسان شمالی، یزد و همدان به ترتیب با نرخ تورم ۳۴/۹، ۳۴/۸ و ۳۴/۶ درصد بالاترین نرخ تورم را داشتند.

در سال ۱۳۹۱، کمترین نرخ تورم مربوط به استان تهران (۲۶/۵ درصد) بود. استان تهران به لحاظ جمعیت و سهم از هزینه کل خانوارهای مناطق شهری، دارای اهمیت نسبی در حدود ۲۹/۰ درصد در تشکیل شاخص کل می‌باشد. افزایش شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در این استان موجب ۷/۷ واحد درصد افزایش در شاخص کل بهای کالاها و خدمات

معادل ۷/۲، ۷/۲ و ۶/۳ درصد بیشترین سهم را در رشد شاخص کل داشتند. چهار گروه مذکور در مجموع معادل ۸۵/۹ درصد از افزایش شاخص کل را به خود اختصاص دادند.

پس از گروه «خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات»، گروه‌های «پوشاک و کفش»، «کالاها و خدمات متفرقه» و «مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها» به ترتیب با سهمی

کادر شماره ۵- شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری ایران (سال پایه ۱۳۹۰)

مقدمه

شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی (CPI) معیار سنجش تغییرات قیمت کالاها و خدماتی است که توسط خانوارهای شهرنشین ایرانی به مصرف می‌رسد. این شاخص به عنوان وسیله‌ای برای اندازه‌گیری سطح عمومی قیمت کالاها و خدمات مورد مصرف خانوارها، یکی از بهترین معیارهای سنجش تغییر قدرت خرید پول داخل کشور به شمار می‌رود. از آنجا که به دلایل اقتصادی، اجتماعی و پیشرفت تکنولوژی، الگوی مصرف خانوارها در فواصل زمانی مختلف دچار تحول می‌شود و ترکیب و میزان هزینه انجام شده برای اقلام مصرفی خانوارها تغییر می‌کند، تجدید نظر در سال پایه شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در فواصل زمانی مناسب اجتناب‌ناپذیر است.

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تاکنون در سال‌های ۱۳۳۸، ۱۳۴۸، ۱۳۵۳، ۱۳۶۱، ۱۳۶۹، ۱۳۷۶، ۱۳۸۳ و ۱۳۹۰ سال پایه شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی را تغییر داده و اصطلاحاً تجدید نظر صورت گرفته است. آخرین تجدید نظر که در سال ۱۳۹۰ صورت گرفته به دنبال تغییرات مشاهده شده در الگوی مصرفی خانوارهای شهری در سال‌های اخیر بوده و براساس آن تعداد اقلام مشمول شاخص از ۳۵۹ نماینده منتخب کالاها و خدمات مصرفی خانوارها در سال پایه ۱۳۸۳ به ۳۸۵ قلم کالا و خدمت نماینده افزایش یافته است.

پوشش جغرافیایی

گسترده‌گی جغرافیایی شاخص به میزان قابل توجهی تعیین‌کننده درجه درستی و اعتبار شاخص است. بدیهی است فرهنگ مصرفی و سلیقه افراد تا حدودی می‌تواند ناشی از شرایط اقلیمی و خصوصیات جغرافیایی هر منطقه باشد. لذا به منظور پوشش مناسب جغرافیایی در همه مناطق شهری کشور، ۷۹ شهر نمونه در سطح استان‌های مختلف کشور به طریق علمی طوری انتخاب شده که تغییرات قیمت در آنها نشان‌دهنده تغییرات در کل مناطق شهری و در هر استان باشد. در نهایت، شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در سطح ۳۱ استان به صورت مستقل محاسبه شده و از ترکیب شاخص استان‌های مختلف، شاخص کل مناطق شهری کشور به دست می‌آید.

پوشش جمعیتی شاخص

در سال پایه ۱۳۹۰، پس از انتخاب شهرها حدود ۱۶۰۰۰ خانوار به طریق علمی از بین خانوارهای ساکن در ۷۹ شهر انتخاب شده‌اند که متوسط هزینه آنها نماینده متوسط هزینه همه خانوارهای ساکن در شهرهای ایران است. خانوارهای نمونه، همه نوع خانوار با درآمدها و الگوهای متفاوت مصرف را شامل می‌شود. پس از انتخاب خانوارها، با مراجعه مستقیم آمارگیران بانک مرکزی، ریز اقلام و هزینه آنها استفسار و سپس به کل خانوارهای ساکن در هر استان و به کل مناطق شهری تعمیم داده می‌شود تا هزینه خانوارها برای کلیه کالاها و خدماتی که طی سال خریداری کرده و به مصرف می‌رسانند، مشخص گردد.

ادامه کادر شماره ۵- شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری ایران (سال پایه ۱۳۹۰)

کالاها و خدمات نماینده مشمول شاخص

با توجه به تغییرات در الگوی مصرف خانوارها، در سال پایه ۱۳۹۰ با استفاده از نتایج بررسی بودجه خانوارهای شهری تجدید نظری در انتخاب کالاها و خدمات نماینده صورت گرفت و از بین کالاها و خدماتی که خانوارهای ساکن در شهرها مصرف می‌کنند، تعداد ۳۸۵ قلم کالا و خدمت نماینده (۲۹۴ قلم کالا و ۹۱ قلم خدمت) با توجه به اهمیت آنها به طریق علمی انتخاب شده‌اند.

طبقه‌بندی کالاها و خدمات

براساس طبقه‌بندی COICOP^(۱)، ۳۸۵ قلم کالا و خدمت مشمول بررسی به ۱۲ گروه اصلی تقسیم شده که ضرایب اهمیت آنها به شرح زیر است:

نام گروه	ضریب اهمیت در سال پایه ۱۳۹۰	ضریب اهمیت در سال پایه ۱۳۸۳
۱- خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها	۲۷/۳۸	۲۸/۴۹
۲- دخانیات	۰/۳۵	۰/۵۲
۳- پوشاک و کفش	۴/۹۴	۶/۲۲
۴- مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها	۳۲/۸۲	۲۸/۶۰
۵- اثاث، لوازم و خدمات مورد استفاده در خانه	۵/۱۳	۶/۲۶
۶- بهداشت و درمان	۶/۹۸	۵/۵۴
۷- حمل و نقل	۹/۸۷	۱۱/۹۷
۸- ارتباطات	۲/۳۸	۱/۶۳
۹- تفریح و امور فرهنگی	۲/۸۵	۳/۸۰
۱۰- تحصیل	۲/۲۴	۲/۰۷
۱۱- رستوران و هتل	۱/۸۶	۱/۷۲
۱۲- کالاها و خدمات متفرقه	۳/۲۰	۳/۱۸

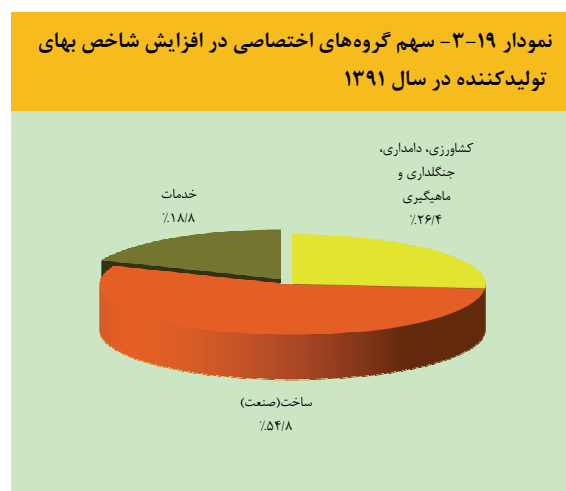
هریک از گروه‌های اصلی هزینه نیز به زیرگروه‌هایی تقسیم می‌شوند که هر یک از زیرگروه‌ها به تنهایی شامل چندین کالا یا خدمت با خصوصیات مشابه براساس طبقه‌بندی COICOP می‌باشند.

۱- Classification of Individual Consumption by Purpose

۱۹-۲-۲- شاخص بهای تولیدکننده

در حدود ۲۱/۳۵ درصد در تشکیل شاخص کل، سهمی معادل ۲۵/۱ درصد از افزایش شاخص کل را بر عهده داشت. افزایش شاخص بهای اقلام و گروه‌های غلات به میزان ۲۹/۸ درصد (به‌ویژه قیمت گندم آبی معادل ۲۱/۲ درصد و برنج صدی دانه بلند ۳۵/۱ درصد)، نباتات علوفه‌ای ۳۹/۲ درصد، میوه‌های نیمه گرمسیری ۲۹/۱ درصد، گیاهان صنعتی ۴۲/۰ درصد، میوه‌های خشک (آجیلی) ۵۵/۸ درصد، پرورش حیوانات ۵۴/۷ درصد و محصولات جالیزی ۲۸/۴ درصد، تاثیر قابل توجهی در افزایش شاخص بهای گروه «کشاورزی، شکار و جنگلداری» نسبت به سال گذشته داشتند.

دو گروه «حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات» و «بهداشت و مددکاری اجتماعی» به ترتیب با نرخ رشد ۲۰/۳ و ۲۸/۶ درصد، سهمی برابر با ۹/۷ و ۴/۸ درصد در افزایش شاخص کل بهای تولیدکننده داشتند. بخش عمده‌ای از افزایش شاخص بهداشت و مددکاری اجتماعی به دلیل افزایش شاخص بهای زیرگروه‌های فعالیت‌های بیمارستانی به میزان ۲۸/۷ درصد و خدمات دندانپزشکی معادل ۳۲/۸ درصد بود.

در سال ۱۳۹۱، شاخص بهای تولیدکننده نسبت به سال قبل ۲۹/۶ درصد رشد داشت. نرخ رشد این شاخص در سال‌های ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰ به ترتیب ۱۶/۶ و ۳۴/۲ درصد بود. در بین گروه‌های اصلی شاخص بهای تولیدکننده، بیشترین سهم در رشد این شاخص به ترتیب به گروه‌های «ساخت (صنعت)»، «کشاورزی، شکار و جنگلداری» و «حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات» اختصاص داشت.

در سال ۱۳۹۱، شاخص بهای گروه ساخت (صنعت) با نرخ رشد ۲۹/۶ درصد در مقابل ۵۴/۳ درصد در سال گذشته، دارای سهمی معادل ۵۴/۸ درصد در رشد شاخص کل بود. افزایش قابل ملاحظه شاخص بهای اقلام و گروه‌هایی مانند انواع کنجاله به میزان ۱۳۲/۶ درصد (بیشتر به علت بالا رفتن قیمت کنجاله سویا به میزان ۱۳۰/۴ درصد)، خشکبار به میزان ۹۱/۴ درصد و مس مفتول به میزان ۸۱/۲ درصد، سهم بسزایی در افزایش شاخص بهای گروه ساخت (صنعت) ایفا نمود. همچنین، در این گروه شاخص بهای اقلامی مانند ساخت انواع کابل ۷۸/۳ درصد، پلاستیک مصنوعی مصرف داخلی ۷۱/۳ درصد، ساخت آهن و فولاد اساسی ۶۸/۲ درصد، مواد شیمیایی حاصل از فرآیندهای شیمیایی صادراتی ۵۵/۵ درصد، ساخت مواد شیمیایی اساسی بجز انواع کود و ترکیبات ازت ۵۴/۵ درصد، ساخت محصولات لبنی ۵۲/۹ درصد و ساخت محصولات از لاستیک و پلاستیک ۴۷/۹ درصد افزایش داشت.

شاخص بهای گروه «کشاورزی، شکار و جنگلداری» با ۳۷/۶ درصد رشد نسبت به سال قبل، با توجه به ضریب اهمیتی

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۱

جدول ۱۹-۴- متوسط سالانه گروه‌های شاخص بهای تولیدکننده

(۱۰۰=۱۳۸۳)

اثر مستقیم در تغییر شاخص کل سال ۱۳۹۱		درصد تغییر		سال		
واحد درصد	درصد	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰	
گروه‌های اختصاصی						
۲۶/۴	۷/۸	۳۸/۲	۱۷/۲	۳۶۵/۰	۲۶۴/۲	کشاورزی، دامداری، جنگلداری و ماهیگیری
۵۴/۸	۱۶/۲	۲۹/۶	۵۴/۳	۴۱۹/۰	۳۲۳/۳	ساخت(صنعت)
۱۸/۸	۵/۶	۲۲/۶	۱۵/۰	۲۸۶/۵	۲۳۳/۷	خدمات
۱۰۰/۰	۲۹/۶	۲۹/۶	۳۴/۲	۳۶۷/۴	۲۸۳/۵	شاخص کل
گروه‌های اصلی						
۲۵/۱	۷/۴	۳۷/۶	۱۶/۶	۳۶۱/۱	۲۶۲/۵	کشاورزی، شکار و جنگلداری
۱/۳	-/۴	۵۳/۹	۳۵/۴	۴۹۵/۹	۳۲۲/۳	ماهیگیری
۵۴/۸	۱۶/۲	۲۹/۶	۵۴/۳	۴۱۹/۰	۳۲۳/۳	ساخت(صنعت)
۱/۱	-/۳	۳۲/۷	۱۸/۹	۴۲۳/۳	۳۱۹/۰	هتل و رستوران
۹/۷	۲/۹	۲۰/۳	۱۲/۳	۲۲۸/۹	۱۹۰/۲	حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات
۱/۱	-/۳	۱۴/۰	۱۴/۰	۳۱۸/۶	۲۷۹/۵	آموزش
۴/۸	۱/۴	۲۸/۶	۱۹/۲	۴۵۵/۰	۳۵۳/۸	بهداشت و مددکاری اجتماعی
۲/۱	-/۶	۲۷/۹	۲۲/۷	۴۹۵/۵	۳۸۷/۵	سایر فعالیت‌های خدمات عمومی، اجتماعی و شخصی

قبل افزایش داشت. بیشترین افزایش در این سال در مهر ماه به میزان ۸/۲ درصد و کمترین افزایش در آذر ماه به میزان ۰/۲ درصد بود.

۱۹-۲-۳- شاخص بهای کالاهای صادراتی

شاخص بهای کالاهای صادراتی در ایران یکی از انواع شاخص‌های قیمت است که تغییرات سطح عمومی قیمت کالاهای غیرنفتی صادراتی را نشان می‌دهد. با توجه به اینکه برای تهیه این شاخص، قیمت ارزی کالاهای صادر شده به قیمت ریالی تبدیل می‌شود، تغییرات این شاخص نشان‌دهنده تغییرات قیمت کالاهای صادر شده در بازارهای جهانی و نوسان‌های نرخ ارز می‌باشد. به دلیل عرضه بیشتر ارز حاصل از صادرات کالاها در بازار آزاد از مهر ماه ۱۳۹۱، از این مقطع به بعد به جای استفاده از نرخ ارز مرجع در محاسبات شاخص، از نرخ ارز بازار

بیش از ۷۸/۰ درصد از افزایش شاخص «حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات» ناشی از افزایش شاخص بهای حمل و نقل هوایی به میزان ۴۲/۵ درصد، کرایه تاکسی در داخل شهر به میزان ۲۳/۶ درصد و حمل و نقل زمینی بار به میزان ۱۹/۳ درصد بود.

در مجموع، چهار گروه «ساخت (صنعت)»، «کشاورزی، شکار و جنگلداری»، «حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات» و «بهداشت و مددکاری اجتماعی» با در اختیار داشتن ضریب اهمیتی در حدود ۹۴/۴ درصد در تشکیل شاخص بهای تولیدکننده، ۹۴/۴ درصد از رشد شاخص مذکور در سال ۱۳۹۱ را به خود اختصاص دادند.

بررسی تغییرات ماهانه شاخص بهای تولیدکننده نشان می‌دهد که این شاخص در تمام ماه‌های سال نسبت به ماه

میزان ۱۱/۰ و ۱۴/۲ درصد بود. در بین گروه‌های تشکیل‌دهنده شاخص بهای کالاهای صادراتی، افزایش شاخص بهای گروه محصولات معدنی معادل ۱۸۱/۹ درصد، محصولات نباتی معادل ۸۸/۱ درصد و «فلزات معمولی و مصنوعات آنها» معادل ۴۷/۷ درصد به‌ترتیب بیشترین تاثیر را در افزایش شاخص کل داشتند.

آزاد استفاده شده است. این امر مهم‌ترین عامل افزایش شاخص بهای کالاهای صادراتی طی سال ۱۳۹۱ به ویژه نیمه دوم سال بوده است.

در سال ۱۳۹۱، شاخص بهای کالاهای صادراتی به میزان ۸۸/۶ درصد نسبت به سال قبل افزایش یافت^(۱). نرخ رشد این شاخص در سال‌های ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰ به‌ترتیب به

جدول ۱۹-۵- متوسط سالانه گروه‌های شاخص بهای کالاهای صادراتی در ایران (۱۳۸۳=۱۰۰)

اثر مستقیم در تغییر شاخص کل سال ۱۳۹۱	درصد تغییر		سال			
	واحد درصد	درصد	۱۳۹۱	۱۳۹۰		
۰/۸	۰/۷	۴۶/۲	۱۷/۹	۲۴۴/۴	۱۶۷/۲	محصولات حیوانی
۱۶/۴	۱۴/۵	۸۸/۱	۰/۵	۴۷۰/۴	۲۵۰/۱	محصولات نباتی
۰/۶	۰/۵	۶۰/۷	۳۰/۵	۵۰۱/۱	۳۱۱/۸	چربی‌ها و روغن‌های حیوانی و نباتی
۲/۴	۲/۲	۷۳/۰	۱۵/۳	۴۰۴/۰	۲۳۳/۵	محصولات صنایع غذایی، نوشابه‌ها و توتون
۵۳/۵	۴۷/۴	۱۸۱/۹	۲۱/۱	۹۰۶/۰	۳۲۱/۴	محصولات معدنی
۷/۱	۶/۳	۶۳/۰	۲۵/۴	۳۱۲/۳	۱۹۱/۶	محصولات صنایع شیمیایی و صنایع وابسته
۱/۴	۱/۲	۴۸/۲	۱۵/۶	۲۳۲/۳	۱۵۶/۷	مواد پلاستیک و کائوچو و مصنوعات آنها
۱/۳	۱/۲	۷۰/۹	۴۹/۰	۴۶۲/۸	۲۷۰/۸	پوست و چرم و محصولات چرمی
۰/۰	۰/۰	۲۱/۱	۱/۴	۲۱۲/۸	۱۷۵/۷	چوب و اشیای چوبی
۴/۵	۴/۰	۲۷/۳	۱۱/۴	۳۱۶/۷	۲۴۸/۸	مواد نسجی و مصنوعات از این مواد
۰/۱	۰/۱	۹/۷	۳۶/۵	۲۵۳/۰	۲۳۰/۷	انواع کفش
۱/۶	۱/۴	۸۰/۱	۸/۱	۲۶۷/۷	۱۴۸/۶	مصنوعات ساخته شده از انواع سنگ
۹/۲	۸/۱	۴۷/۷	۱۴/۵	۳۰۸/۳	۲۰۸/۸	فلزات معمولی و مصنوعات آنها
۰/۳	۰/۳	۱۲/۲	۵/۶	۱۸۷/۸	۱۶۷/۴	ماشین‌آلات مکانیکی و ادوات برقی
۰/۸	۰/۷	۵۲/۳	۱/۳	۲۱۴/۱	۱۴۰/۶	وسایل نقلیه زمینی و تجهیزات ترابری
۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۵	۱۵۲/۳	۱۵۲/۳	دستگاه‌های اپتیک، دقت‌سنجی و پزشکی
۱۰۰/۰	۸۸/۶	۸۸/۶	۱۴/۲	۴۴۲/۷	۲۳۴/۷	شاخص کل

۸۰/۲ درصد، سیمان ۱۱۸/۶ درصد، پودر بنتونیت ۷۴/۲ درصد و پودر باریت ۹۲/۵ درصد بود.

بررسی تغییرات ماهانه شاخص بهای کالاهای صادراتی در سال ۱۳۹۱ نشان می‌دهد که این شاخص در ماه‌های اردیبهشت، تیر، آذر و اسفند نسبت به ماه قبل کاهش داشته و در سایر ماه‌های سال نسبت به ماه قبل با افزایش همراه بوده است. بیشترین میزان افزایش معادل ۱۰۴/۸ درصد در مهر ماه و بیشترین کاهش به میزان ۴/۳- درصد در آذر ماه بود.

در سال ۱۳۹۱، شاخص بهای گروه محصولات معدنی ۱۸۱/۹ درصد افزایش یافت. این شاخص در سال ۱۳۹۰ به میزان ۲۱/۱ درصد افزایش داشت. این افزایش عمدتاً در اثر رشد شاخص بهای اقلامی نظیر پروپان مایع شده برابر ۲۹۲/۳ درصد، بوتان مایع شده ۲۲۰/۱ درصد، قیر ۱۰۴/۳ درصد، موم پارافین

۱- شایان ذکر است که محاسبات شاخص بهای کالاهای صادراتی به صورت ریالی می‌باشد. در سال ۱۳۹۱، افزایش شاخص بهای کالاهای صادراتی عمدتاً متأثر از افزایش نرخ ارز بازار آزاد بوده است.

۱۹-۳- روند قیمت و بازده دارایی‌ها

قیمت اسمی دلار (بازار غیر رسمی) با رشد ۹۲/۱ درصد، قیمت اسمی یورو (بازار غیر رسمی) با رشد ۸۱/۸ درصد و قیمت سکه تمام بهار آزادی (طرح جدید) با رشد ۸۰/۲ درصد بالاترین افزایش را داشتند. در دوره سه ساله ۹۱-۱۳۸۹ نیز شاخص قیمت سکه تمام بهار آزادی (طرح جدید) دارای بالاترین بازدهی به میزان ۶۱/۶ درصد بوده است.

مقایسه نرخ بازدهی انواع دارایی‌ها با نرخ تورم در سال ۱۳۹۱ نشان می‌دهد که رشد قیمت اسمی دلار (بازار غیر رسمی)، قیمت اسمی یورو (بازار غیر رسمی)، قیمت سکه تمام بهار آزادی (طرح قدیم و جدید) و شاخص بهای زمین، سهام و اتومبیل سواری (پراید و سمند) بیشتر از نرخ تورم و بازدهی سایر دارایی‌ها کمتر از نرخ تورم بوده است. در سال ۱۳۹۱،

جدول ۱۹-۶- روند رشد قیمت و بازدهی بعضی از انواع دارایی‌ها (درصد) (۱۳۹۰=۱۰۰)

نسبت شارپ(۲)	انحراف معیار	میانگین نرخ بازدهی(۱)	سال			
			۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹	
۰/۱	۲۹/۰	۲۲/۶	۵۶/۸	۱۷/۵	۰/۱	شاخص قیمت زمین(کل مناطق شهری)▲
۰/۷	۳۷/۳	۴۴/۸	۴۶/۸	۱۱/۲	۸۵/۸	شاخص قیمت و بازده نقدی سهام
-۲/۶	۳/۴	۹/۹	۱۲/۶	۱۱/۱	۶/۰	شاخص اجاره بهای مسکن غیرشخصی
۰/۴	۴۴/۶	۳۷/۷	۹۲/۱	۲۸/۰	۶/۲	قیمت اسمی دلار(بازار غیر رسمی)
۰/۴	۴۱/۵	۳۴/۰	۸۱/۸	۳۳/۳	-۰/۷	قیمت اسمی یورو(بازار غیر رسمی)
۲/۵	۱۶/۶	۶۰/۲	۷۲/۷	۶۸/۰	۴۱/۸	قیمت سکه تمام بهار آزادی(طرح قدیم)
۱/۷	۲۴/۷	۶۱/۶	۸۰/۲	۷۴/۱	۳۴/۶	قیمت سکه تمام بهار آزادی(طرح جدید)
۰/۰	۲/۰	۱۸/۸	۲۰/۰	۲۰/۰	۱۶/۵	نرخ سود علی‌الحساب اوراق مشارکت دولت
-۱/۶	۱/۷	۱۶/۰	۱۷/۰	۱۷/۰	۱۴/۰	بالاترین نرخ سود علی‌الحساب سپرده‌های یک‌ساله بانک‌ها▲
-۰/۵	۱۷/۹	۹/۹	۳۱/۵	۰/۱	۰/۹	شاخص بهای اتومبیل سواری(سمند)▲
-۰/۳	۲۲/۱	۱۳/۰	۳۹/۷	۲/۹	۰/۳	شاخص بهای اتومبیل سواری(پراید)
θ	۹/۱	۲۱/۳	۳۰/۵	۲۱/۵	۱۲/۴	شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی

۱- میانگین بازدهی دارایی‌ها (بجز اوراق مشارکت و سپرده‌های سرمایه‌گذاری) به روش میانگین هندسی و برای سه سال محاسبه شده است.
۲- نسبت شارپ عبارت است از نسبت تفاضل بازدهی دارایی مورد نظر و دارایی بدون ریسک (اوراق مشارکت) به انحراف معیار دارایی مورد نظر.

درصد نسبت به اسفند سال قبل رشد داشت که نسبت به رقم مشابه سال گذشته با افزایش زیادی مواجه بود.

۱۹-۴- سرعت گردش پول

طی سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۱، سرعت گردش پول در اقتصاد ایران در دامنه ۶/۲ تا ۷/۰ و سرعت گردش نقدینگی در دامنه ۱/۵ تا ۱/۸ در نوسان بود. طی سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱، رشد تولید ناخالص داخلی (جاری) به ترتیب ۳۱/۷ و ۱۳/۵ درصد و نرخ رشد نقدینگی به ترتیب ۲۰/۱ و ۳۰/۰ درصد بود. در سال ۱۳۹۱، سرعت گردش اسکناس و مسکوک، سرعت گردش پول و سرعت گردش نقدینگی با کاهش همراه بود. در اسفند ماه ۱۳۹۱، شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی ۴۱/۲

جدول ۱۹-۷- شاخص‌های مختلف سرعت گردش پول (درصد)

سال	سال			
	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹	
۲۱/۵	۲۲/۷	۲۱/۱	سرعت گردش اسکناس و مسکوک	
۶/۲	۷/۰	۶/۲	سرعت گردش پول	
۱/۵	۱/۸	۱/۶	سرعت گردش نقدینگی	
تغییرات شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی(۱۳۹۰=۱۰۰)				
۴۱/۲	۲۰/۵	۱۹/۷	(اسفند نسبت به اسفند سال قبل)	